

INTERNE MEMO

27 augustus 2021
Koen De Munck
Fiscaliteit & Investerings

**Geografische en
temporele
vergelijking van de
Belgische
belastingdruk op
arbeid**

Inhoudstafel

Inhoudstafel	2
Introductie.....	3
Deel 1: Geografische vergelijking.....	5
1.1 Belastingbarema's.....	5
1.2 Beschikbaar inkomen in verhouding tot het brutoinkomen	7
Deel 2: Temporele vergelijking.....	14
1.3 Beschikbaar inkomen per inkomensniveau	14
1.4 Beschikbaar inkomen van 40% tot 300% van gemiddeld inkomen.....	18
Deel 3: Discussie en besluit	20
Bijlagen.....	22
1.5 Bijlage 1	22
1.6 Bijlage 2	22

Introductie

Doel van deze studie is om het debat te objectiveren rond de belastingdruk op arbeid in de context van het opzet van het Kabinet-Van Peteghem om een bredere fiscale hervorming door te voeren. Deze hervorming heeft tot doel om het belastingstelsel te moderniseren, te vereenvoudigen, meer rechtvaardig en meer neutraal te maken. Een van de leidende principes is om een verdere verlaging van de lasten op arbeid te bekomen voor werknemers, maar ook ambtenaren en zelfstandigen.¹ In het debat rond de ruimere belastinghervorming ontstaat als snel een spreidstand. Enerzijds, er dient iets te worden gedaan aan de historische hoge belastingdruk op arbeid, waarbij werknemers die voltijds 67 en 100 procent van het gemiddeld inkomen verdienen ter illustratie dienen van deze druk weer te geven.² Anderzijds gaat de focus snel naar de laagste inkomens met het oog op het voeren van een sociale politiek.

In deze studie worden twee vergelijkingswijzen toegepast. Ten eerste maakt het een geografische vergelijking tussen België en zijn buurlanden. Dit aangezien België een kleine, open economie in een geglobaliseerde wereld blijft waar loonbeleid een van de sleutels vormt tot de competitiviteit van zijn bedrijven. Ten tweede wordt ook een vergelijking in tijd uitgevoerd. Met deze vergelijking wordt getracht te antwoorden op de vragen: ‘welke maatregelen zijn al genomen, ten gunste van welke inkomensgroepen?’ en ‘waar is nog steeds nood aan ingrijpende maatregelen om de belastingdruk te verlagen?’

Deze studie werd uitgevoerd door gebruikt te maken van de OECD TaxBEN (tax-benefit model). De huidige versie van het TaxBEN model stelt gebruikers in staat om de interactie tussen beleidsdomeinen, waaronder minimumloon, belastingdruk, in-work en out-of-work benefits te analyseren en te vergelijken, om op die manier het beleid rond de inkomenszekerheid en rond werk incentives te kunnen beoordelen. Het is een erkende informatiebron die eveneens door andere internationale instellingen wordt gebruikt voor de evaluatie en de uitwerking van beleid, waaronder de Europese Commissie, de Internationale Arbeidsorganisatie, het Internationaal Monetair Fonds, de Verenigde Naties en de Wereldbank. Bovendien werd deze tool door verscheidene OECD-leden gebruikt in de context van de voorbereiding van een hervorming of de overweging van beleidsopties, waaronder voor de hervorming van de sociale zekerheidsbijdragen en de in-work benefits in Frankrijk, een bredere hervorming van de sociale voordelen en de inkomstenbelasting in Griekenland, voor de overweging van voordelen voor de minimuminkomens in Italië, voor de afweging van een verhoogde progressiviteit in Letland en voor de installatie van het Universal Credit-systeem in het Verenigd Koninkrijk.³ Tenslotte werd de toepassing gebruikt bij de onderhandelingen van het jongste sociaal akkoord in België.

Voor de uitwerking van deze analyses werden een aantal assumpties aangenomen: het representatieve gezin bestaat uit een werknemer (25 jaar oud) die alleenstaande is zonder kinderen. Deze werknemer werkt voltijds, die afhankelijk van het scenario, een loon verdient (i.e. wage rate) gelijk aan 50, 75, 100, 125 en 200 procent van het gemiddeld inkomen. In inkomstenjaar 2020 komen deze loonniveaus overeen met respectievelijk, 2.000, 3.000, 4.000,

¹ Regeerakkoord 30/09/2020

² Zie bv. HRF (2020). Verlaging van de lastendruk op arbeid en mogelijkheden voor de financiering ervan: Mei 2020 [advies].

³ OECD (2020). TaxBEN: The OECD tax-benefits simulation model: Methodology, user guide and policy applications, p. 7-8. Geraadpleegd op 17 augustus 2021 via <https://www.oecd.org/social/benefits-and-wages/OECD-TaxBEN-methodology-and-manual.pdf>

5.000 en 8.000 EUR⁴ brutoinkomen per maand. In dit opzicht gaat deze studie verder dan andere studies die zich doorgaans beperken tot loonniveaus gelijk aan 67 en 100 procent van het gemiddeld inkomen. Aangezien de TaxBEN calculator geen onderscheid maakt tussen het statuut van bediende of arbeider, wordt hiervan uitgegaan dat het gaat om een werknemer met een bediendencontract.

Deze studie is opgebouwd als volgt: deel 1 maakt een geografische vergelijking van de belastingdruk op arbeid in België (BE), Nederland (NL), Luxemburg (LU), Duitsland (DE) en Frankrijk (FR). Deze vergelijking start met de vergelijking van de belastingbarema's in deze landen (schijven en tarieven). Vervolgens wordt het beschikbare inkomen voor de bovenvermelde vijf inkomensniveau over de beschouwde landen heen vergeleken. In deel 2 wordt een temporele vergelijking gemaakt per inkomensniveau. In eerste instantie wordt de vergelijking in tijd gemaakt voor de vijf bovenvermelde inkomensniveaus. Hierna worden de beschikbare inkomens gelijk aan 40 tot 300 procent van het gemiddeld inkomen bekeken in het inkomstjaar 2001 en 2020. Tot slot volgt in deel 3 een discussie van de resultaten en een besluit.

⁴ Bedragen warden afgerond voor de visualiteit en gebruiksgemak van de lezer. 50, 75, 100, 125 en 200 procent van het Belgische gemiddeld inkomen in 2020 komt overeen met 1.988,35; 2.982,52; 3.976.69; 4.970.87 en 7.953,39 EUR.

Deel 1: Geografische vergelijking

In dit eerste deel wordt de vergelijking gemaakt van de fiscale en parafiscale lasten op arbeid in België en zijn buurlanden. In het eerste gedeelte bevat een rudimentaire vergelijking waarbij de nominale tarieven per belastingschijf worden vergeleken. Deze is rudimentair aangezien geen rekening wordt gehouden met maatregelen die de belastingbasis en/of het belastingtarief beïnvloeden, waardoor de effectieve belasting doorgaans lager is dan hier wordt geïmpliceerd. Daarentegen wordt in het tweede gedeelte wel rekening gehouden hiermee door gebruik te maken van het OECD BenTAX model te gebruiken, waar compenserende maatregelen wel in rekenschap worden genomen.

1.1 Belastingbarema's

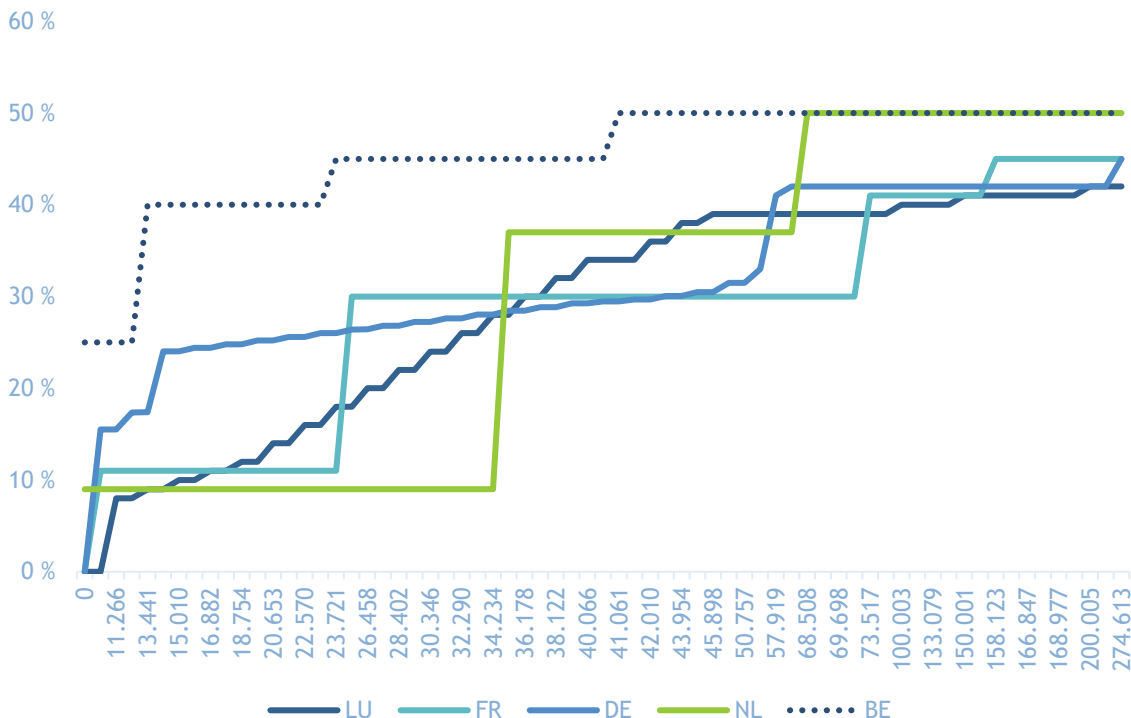
Om de belastingbarema's in de personenbelasting van de beschouwde landen te bekomen werd gebruik gemaakt van de beleidsomschrijvingen van 2020 opgemaakt door de OESO. Deze zijn terug te vinden per land, per inkomensjaar op volgende webpagina: <https://www.oecd.org/social/benefits-and-wages/>

Grafiek 1 bevat de nominale tarieven per inkomensklasse van België en zijn buurlanden. Vooreerst, om de vergelijkbaarheid te verhogen, wordt geen rekening gehouden met lokale belastingen die eveneens worden geheven op het arbeidsinkomen. In België betekent dit dat geen rekening wordt gehouden met de aanvullende gemeentebelasting. Verder werden de inkomensklasse opgebouwd door de combinatie te maken van de belastingbarema's van de landen die in beschouwing werden genomen.

In deel 1.2 'Beschikbaar inkomen in verhouding tot het brutoinkomen' wordt hierop voortgebouwd. Dit maakt dat de afgebeelde inkomensniveaus een non-lineaire opbouw kennen. Evenwel toont een spreidingsgrafiek (zie bijlage 1) aan dat het verloop tussen inkomensklasse 2 (11.265 EUR) tot klasse 45 (57.919 EUR) zo goed als perfect lineair is. Aangezien deze studie vooral geïnteresseerd is in het contrast tussen de belastingdruk op respectievelijk de laagste inkomens en het gemiddeld inkomen is het gebruik van deze opdeling in inkomensklassen gerechtvaardigd. Voor de bespreking van de marginale tarieven zal steeds verwezen worden naar de belastingschijven die in 2020 van toepassing waren in het Belgische belastingsysteem.

Ten eerste toont grafiek 1 aan dat België over alle inkomensklasse heen in absolute termen de hoogste marginale tarieven hanteert in vergelijking met zijn buurlanden. Ten tweede past de Belgische personenbelasting reeds een significant hoger tarief toe in de laagste belastingschijf. Bij de eerste inkomensklasse start het marginale tarief in België bij 25 procent, daar deze in de meeste buurlanden ongeveer 0 tot 17 procent bedragen. Het gemiddelde tarief over de vier buurlanden bedraagt over deze eerste inkomensklasse, klasse 1 (0 EUR) tot 4 (13.440 EUR) ongeveer 8 procent. Vanaf inkomensklasse 5 (13.441 EUR) tot 16 (23.720 EUR) klimt het Belgische marginale tarief naar 40 procent. In de buurlanden bedraagt deze 9 tot 26 procent, met gemiddeld een tarief van 14 procent. De derde belastingschijf met tarief van 45 procent in België omvat de inkomensklassen 17 (23.721 EUR) tot 34 (41.060 EUR). In de buurlanden bedraagt het marginale tarief voor deze inkomensklassen tussen de 9 en 37 procent, met een gemiddelde van 26 procent. De hoogste belastingschijf waarbij inkomsten belast worden aan 50 procent in België vangt aan vanaf inkomensklasse 35 (41.061 EUR). In de buurlanden variëren deze tarieven tussen 29 en 50 procent, waarbij het gemiddelde hoogste marginale tarief 40% bedraagt. Deze kerngetallen kunnen eveneens teruggevonden worden in Tabel 1.

Grafiek 1: Hoogste marginale tarieven per inkomensklasse in 2020: België en buurlanden

Bron: eigen berekeningen op basis van OECD tax policy descriptions

Tabel 1: Hoogste marginale tarief per inkomensklasse Belgisch in vergelijking tot buurlanden

Inkomensklasse	België	Min buurlanden	Max buurlanden	Gemiddelde buurlanden
1 tot 4	25%	0%	17%	9%
5 tot 16	40%	9%	26%	14%
17 tot 34	45%	9%	37%	26%
Vanaf 35	50%	29%	50%	40%

Bron: eigen berekening op basis van OECD tax policy descriptions

Tot slot kan nog worden opgemerkt dat een te hoge progressiviteit van de personenbelasting in de buurlanden wordt vermeden op twee manieren. Enerzijds wordt in Frankrijk en Nederland het laagste marginale tarief op een grotere groep aan inkomensklasse toegepast. Ter vergelijking, in België heeft het laagste marginale tarief van 25 procent betrekking op inkomens tot 13.440 EUR. In Frankrijk wordt een tarief van 11 procent toegepast op inkomens hoger dan 10.085 tot 25.710 EUR. Inkomens beneden 10.085 EUR worden aan nultarief belast. In Nederland wordt het laagste marginale tarief, gelijk aan 9,45 procent, toepast op inkomens tot 35.129 EUR. Anderzijds passen Duitsland en Luxemburg een eerder geleidelijke opbouw van het marginale tarief toe. Dit wordt duidelijk weergegeven in grafiek 1. In Duitsland klimt het hoogste marginale tarief vanaf

inkomens gelijk aan 9.744 tot 57.918 EUR van 24 tot 33 procent. In Luxemburg stijgt het hoogste marginale tarief vanaf inkomens gelijk aan 11.265 tot 100.002 EUR van 8 naar 39 procent. Van een geleidelijke opbouw van de marginale tarieven is in België geen sprake.

Een vergelijking van de marginale tarieven op arbeidsinkomen in België en zijn buurlanden geeft reeds een eerste indicatie dat de hoge belastingdruk op arbeid voorstemt uit de gehanteerde marginale tarieven en in het ritme waarin de tarieven oplopen. Evenwel wordt hier nog geen rekening gehouden met de maatregelen binnen de personenbelasting die het statutaire marginale tarief doet verschillen van het effectieve marginale tarief per belastingschijf. In de Belgische context kan in de eerste plaats gedacht worden aan de belastingvrijesom (BVS) en de forfaitaire beroepskosten die maakt dat inkomsten in de eerste belastingschijf worden belast aan een tarief die aanzienlijk lager is dan 25 procent. Om de comparabiliteit tussen het Belgische belastingsysteem en deze van zijn buurlanden te verhogen, wordt in het volgende gedeelte hiermee wel rekening gehouden.

1.2 Beschikbaar inkomen in verhouding tot het brutoinkomen

In dit subonderdeel wordt het beschikbaar inkomen per inkomensniveau in België en de buurlanden vergeleken. De inkomensniveaus die hier worden overwogen zijn inkomens gelijk aan 50, 75, 100, 125 en 200 procent van het gemiddeld inkomen. Deze inkomensniveaus stemden in 2020 ongeveer overeen met 2.000, 3.000, 4.000, 5.000 en 8.000 EUR brutoinkomen per maand. Het beschikbare inkomen wordt gedefinieerd als het netto-inkomen na aftrek van werknemersbijdragen aan de sociale zekerheid evenals na aftrek van de inkomstenbelasting, verhoogd met geldelijke voordelen waaronder in-work benefits.⁵

In tegenstelling tot het voorgaande gedeelte wordt hier rekening gehouden met volgende onderdelen van het nationale belastingsysteem:⁶

- Personenbelasting, omvattende de centrale, bovenlokale en lokale overheidsbelasting op persoonlijk arbeidsinkomen;
- Verplichte werknemersbijdrage tot de sociale zekerheid;
- Belastingaftrekken, belastingverminderingen, belastingkredieten waarvoor alle belastingplichtige onder voorwaarden in aanmerking komen.

Grafiek 2a geeft het beschikbare inkomen (net wage) weer voor brutoinkomens gelijk aan 50 procent van het gemiddeld inkomen voor België en zijn buurlanden in het geldende belastingsysteem van inkomstenjaar 2020. De componenten net wage, income tax (inkomstenbelasting), in-work benefits en social security contributions (sociale zekerheidsbijdragen) zijn in hierbij uitgedrukt in verhouding tot het brutoinkomen. In dit eerste scenario houdt een voltijdse werknemer die ongeveer 2.000 EUR bruto verdiende in België ongeveer 86 procent (ong. 1.720 EUR) over. Hierbij doet een Belgische werknemer het met 7 procent minder dan een vergelijkbare werknemer in Frankrijk maar met slechts 1 procent minder dan een werknemer in Luxemburg. Er kan evenwel worden opgemerkt dat van de beschouwde landen Frankrijk de enige is die in-work benefits voorziet, waar bovendien slechts het laagste

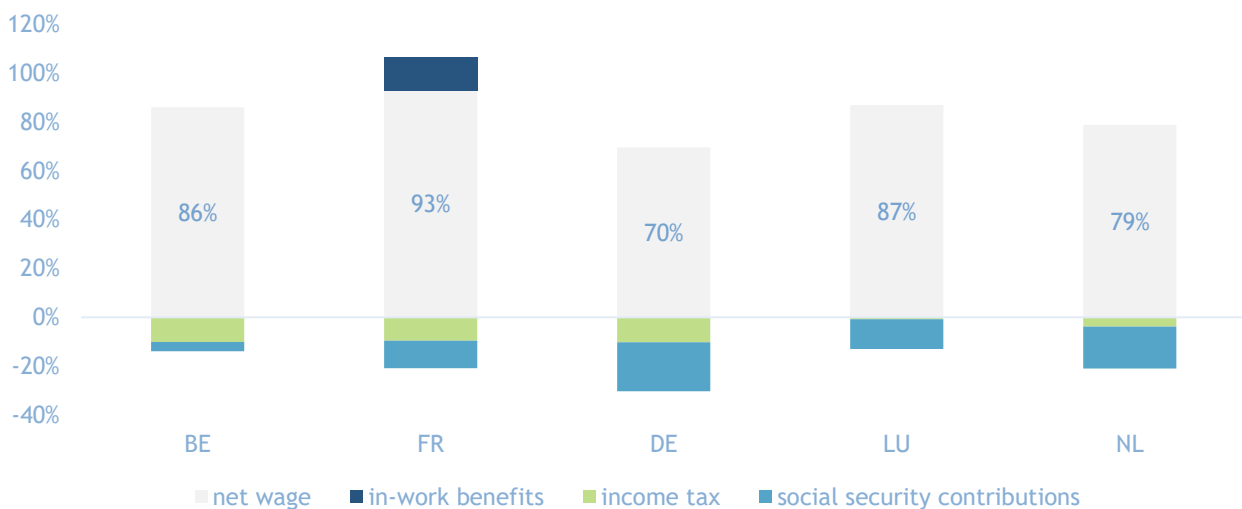
⁵ OECD (2020). Ibid. p. 9;12.

⁶ OECD (2020). Ibid. p. 13.

inkomensniveau in deze analyse kan van genieten.⁷ Deze bedraagt 14 procent van het brutoinkomen, waardoor dat zonder deze maatregel het beschikbaar inkomen ongeveer 79 procent zou zijn. Dit verklaart reeds (zoals met de werkbonus in België) de sterke daling in het Franse beschikbare inkomen tussen het eerste en de daaropvolgende scenario's (zie infra), maar eveneens toont het aan dat de progressiviteit van de Franse personenbelasting in feite minder sterk is dan op het eerste zicht. In Duitsland en Nederland verdient een werknemer ongeveer 16 en 7 procent minder dan een werknemer in België.

Wat de componenten die het brutoinkomen verlagen betreft, geeft grafiek 2a weer dat een Belgische werknemer die 50 procent van het gemiddeld inkomen verdient een betrekkelijk lagere sociale zekerheidsbijdrage (cf. werkbonus) moet betalen dan het geval is in de buurlanden. In België bedraagt deze 4 procent van het brutoinkomen terwijl deze in de buurlanden gemiddeld 15 procent bedragen. De inkomstenbelasting op arbeid (10%) voor een Belgische werknemer die 50 procent van het gemiddeld inkomen verdient, ligt in lijn met de situatie in Frankrijk (9,5%) en in Duitsland (10%). In Luxemburg en Nederland is deze aanzienlijk lager, namelijk ongeveer 1 en 4 procent.

Grafiek 2a: Beschikbare inkomen bij 50% gemiddeld inkomen in 2020 (2.000 EUR): België en buurlanden (% van brutoinkomen)

Bron: Eigen berekeningen gebaseerd op data van OECD tax-benefit model. Model versie 2.3.0

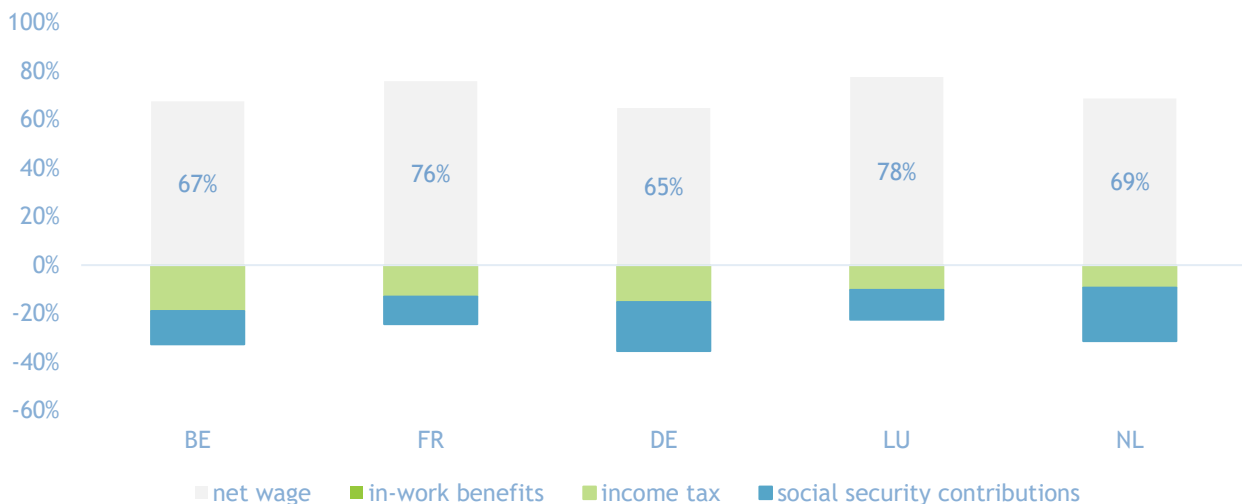
In het tweede scenario verdient een werknemer 75 procent van het gemiddeld inkomen. In grafiek 2b wordt de analyse in grafiek 2a nogmaals overgedaan. België daalt in dit scenario op vlak van beschikbaar inkomen ten opzichte van voorgaande analyse van de quasi-2de naar de 4de plaats. Het beschikbare inkomen is het laagst in Duitsland waar een werknemer die aan 75 procent van het gemiddeld loon werkt slechts 65 procent overhoudt. In België is dit slechts 2 procentpunten beter en hield een voltijdse werknemer die in 2020 maandelijks 3.000 EUR bruto verdiende slechts ongeveer 2.010 EUR over. Een werknemer in dit scenario houdt het meeste over in Luxemburg,

⁷ Ter info: het gaat hier om de maatregel RSA (Revenu de solidarité active) Activité die gericht is op de promotie van voltijdswerk voor werknemers met een laag inkomen.

(78%), gevolgd door Frankrijk (76%). Nederland doet het net iets beter dan België, met 2 procentpunten meer (69%).

In België reduceerde de sociale bijdrage met ongeveer 13 procent het brutotoinkomen. In de hieropvolgende scenario's blijft dit percentagegetal zo goed als ongewijzigd. In de buurlanden was dit gemiddeld 16 procent, met de hoogste inhouding in Duitsland en Nederland van 20 en 22 procent. In dit opzicht is belastingdruk als gevolg van de verplichte persoonlijke bijdrage tot de sociale zekerheid in België lager dan in de buurlanden⁸. Wat betreft de inkomstenbelasting, wordt het brutotoinkomen van een werknemer die 75 procent van het gemiddeld inkomen verdient, verminderd met ongeveer 19 procent. In de buurlanden is dit gemiddeld 12 procent, met de hoogste afname in Duitsland met 15 procent. De vierde plaats op vlak van beschikbaar inkomen wordt hier dan ook verklaart door de betrekkelijk hogere gemiddelde inkomstenbelasting op arbeid in België.

Grafiek 2b: Beschikbare inkomen bij 75% gemiddeld inkomen in 2020 (3.000 EUR): België en buurlanden (% van brutotoinkomen)

Bron: Eigen berekeningen gebaseerd op data van OECD tax-benefit model. Model versie 2.3.0

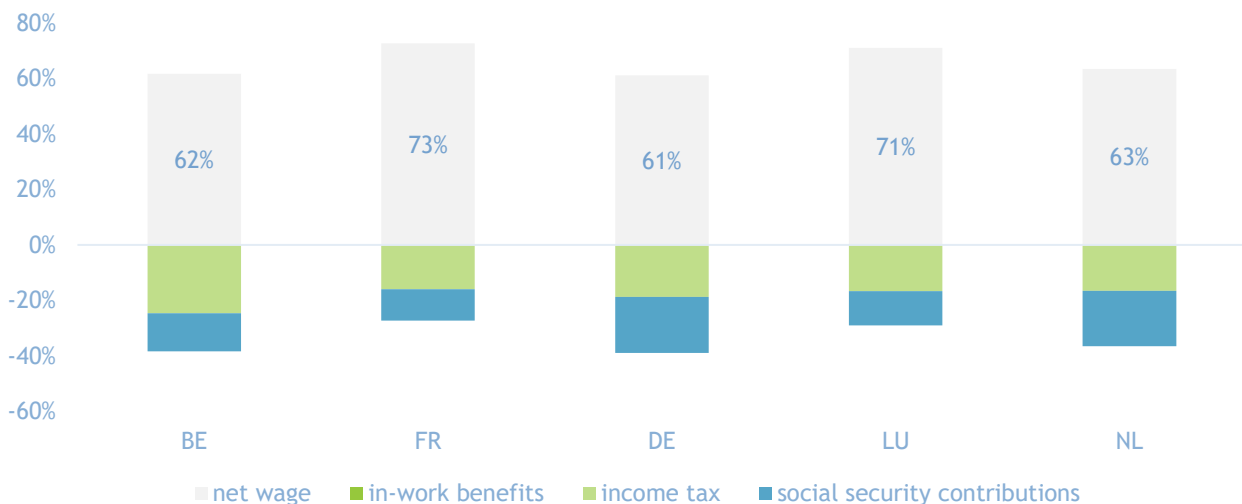
In grafiek 2c wordt het derde scenario afgebeeld waarbij een werknemer een gemiddeld inkomen verdient. In België bedroeg het gemiddeld inkomen in 2020 ongeveer 4.000 EUR. In dit scenario, daalt het verschil tussen het Belgische beschikbare inkomen en laagste-plaats-Duitsland tot 1 procent. Hiernaast is het verschil met Nederland niet betrekkelijk groot, slechts 1 procent ten opzichte van Nederland. In België hield een werknemer die voltijds werkt aan een gemiddeld loon ongeveer 62 procent van zijn brutotoinkomen over, dit is ongeveer 2.450 EUR. Het verschil met Frankrijk (73%) en Luxemburg (71%) is bijzonder groot.

De gemiddelde afhouding als gevolg van de bijdrage aan de sociale zekerheid blijft zo goed als ongewijzigd (13%). In de buurlanden bedraagt deze opnieuw ongeveer 16%, met de hoogste bijdragen in Duitsland (22%) en Nederland (20%). De inkomstenbelasting op het gemiddeld inkomen in België bedroeg 25 procent. Dit is hoger dan het gemiddelde tarief in de buurlanden (17%) en

⁸ Opletten: in België zijn deze bijdragen gedeplafonneerd, terwijl de berekening van de - wellicht hogere - persoonlijke bijdragen in de andere landen wel geplafonneerd is.

hoger dan Duitsland die de hoogste heffing doet (19%). Het is duidelijk dat, ondanks dat de bijdragen tot de sociale zekerheid lager is in België, de hogere inkomstenbelasting maakt dat een Belgische werknemers met een gemiddeld inkomen een vergelijkbaar beschikbaar inkomen overhoudt dan het geval is in Duitsland en Nederland waar de bijdragen aan de sociale zekerheid hoger zijn.

Grafiek 2c: Beschikbare inkomen bij 100% gemiddeld inkomen in 2020 (4.000 EUR): België en buurlanden (% van brutoinkomen)

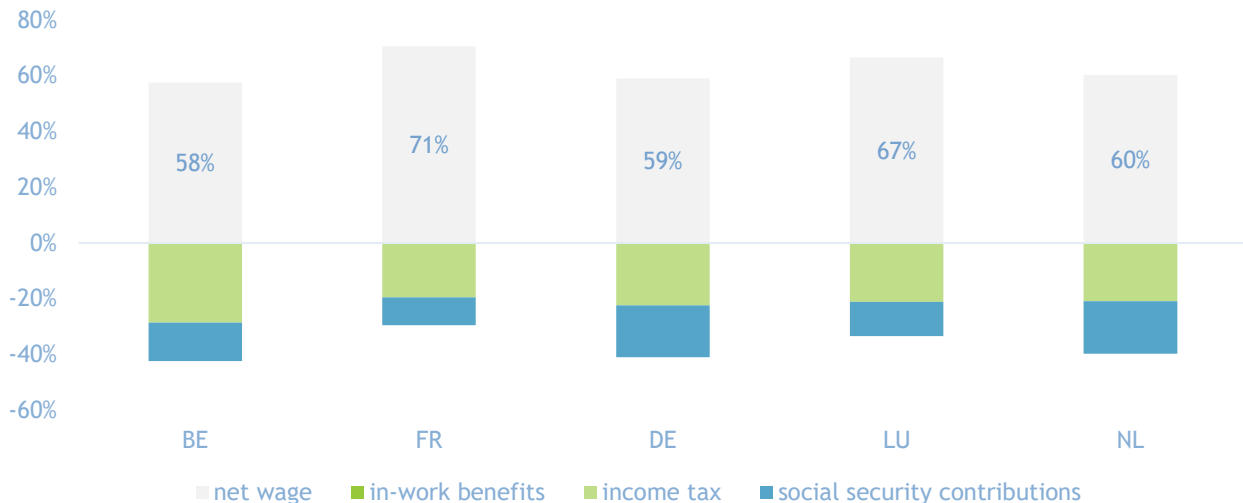
Bron: Eigen berekeningen gebaseerd op data van OECD tax-benefit model. Model versie 2.3.0

In dit voorlaatste scenario wordt het inkomensniveau van een werknemer gelijkgesteld aan 125 procent van het gemiddeld inkomen, wat ongeveer overeenkomt met 5.000 EUR brutoinkomen per maand. Deze wordt weergegeven in grafiek 2d. In dit scenario houdt een Belgische werknemer die 25 procentpunten meer verdient dan het gemiddeld inkomen slechts 58 procent van zijn brutoinkomen over. In 2020 bleef hierdoor slechts voor deze groep van werknemers ongeveer 2.900 EUR over van het brutoloon. Op dit inkomensniveau zakt België tot de laagste plaats, het verschil met Duitsland en Nederland is ongeveer 1 en 2 procent. Werknemers met 125 procent van het gemiddeld inkomen houden het meeste van hun arbeidsinkomen netto over in Frankrijk (71%) gevolgd door Luxemburg (67%).

In België blijft in dit scenario de persoonlijke sociale zekerheidsbijdrage gelijk aan 13 procent. De gemiddelde persoonlijke sociale zekerheidsbijdrage in de buurlanden bedraagt 15 procent, met de hoogste bijdrage in Duitsland en Nederland, beide gelijk aan ongeveer 19 procent van het brutoinkomen⁹. Op dit loonniveau bedraagt de gemiddelde inkomstenbelasting in België ongeveer 29 procent. In de buurlanden bedraagt dit gemiddeld 21 procent, waarbij de gemiddelde inkomstenbelastingen in de buurlanden zich binnen het bereik van 20 en 22 procent bevinden.

⁹ Wel geplafonneerd.

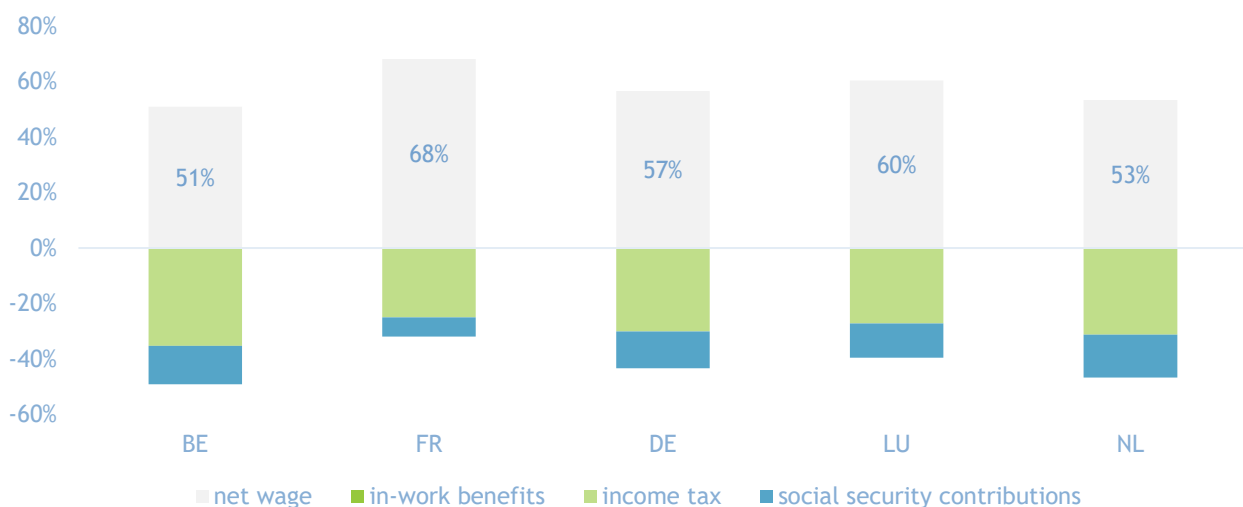
Grafiek 2d: Beschikbare inkomen bij 125% gemiddeld inkomen in 2020 (5.000 EUR): België en buurlanden (% van brutoinkomen)

Bron: Eigen berekeningen gebaseerd op data van OECD tax-benefit model. Model versie 2.3.0

In het laatste scenario met een brutoinkomen gelijk aan 200 procent van het gemiddeld inkomen (ong. 8.000 EUR per maand) blijft België steken op de laatste plaats (zie grafiek 2e). Een werknemer die 200 procent van het gemiddeld inkomen in 2020 verdiende hield amper meer dan de helft (51%) van zijn brutoinkomen over. Het verschil met Duitsland (-6%) en Nederland (-2%) loopt verder op, net als met de landen met het hoogste beschikbare inkomen. Het verschil met Frankrijk (68%) en Luxemburg (60%) loopt op tot respectievelijk -17 en -9 procent.

Grafiek 2e: Beschikbare inkomen bij 200% gemiddeld inkomen in 2020 (8.000 EUR): België en buurlanden (% van brutoinkomen)

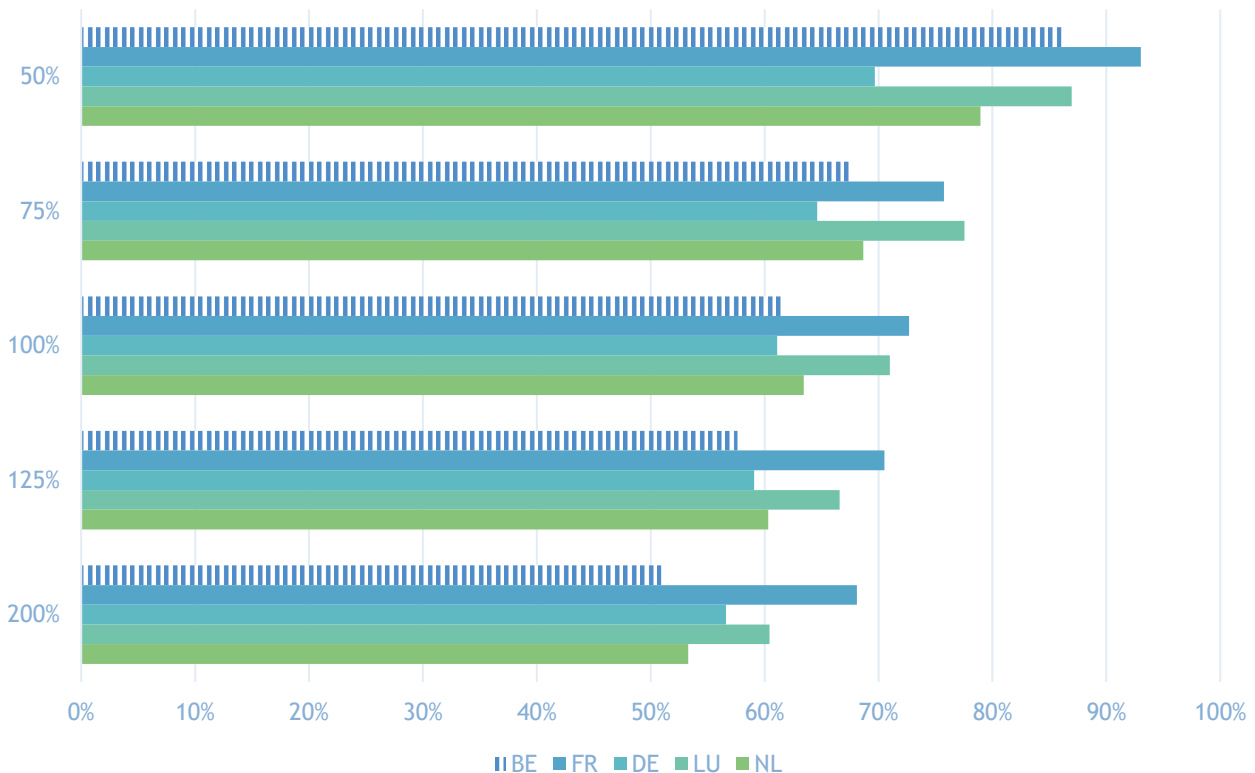

Bron: Eigen berekeningen gebaseerd op data van OECD tax-benefit model. Model versie 2.3.0

De gemiddelde afhouding ten gunste van de sociale zekerheid voor Belgische werknemers blijft ook hier 13 procent. In tegenstelling tot de voorgaande scenario's, is hier de gemiddelde bijdrage tot de sociale zekerheid in de buurlanden lager dan de Belgische, namelijk 12 procent. De hoogste afhouding in de buurlanden gebeurden in 2020 in Nederland (16%) en Duitsland (13%). Opnieuw was de gemiddelde heffing op het arbeidsinkomen in het kader van de personenbelasting het hoogst in België. Deze bedroeg 35 procent van het beschikbaar inkomen. In de buurlanden was dit gemiddeld 28 procent, met de hoogste heffingen in Nederland (31%) en Duitsland (30%).

Grafiek 2f vat bovenstaande vaststellingen per inkomensniveau nogmaals samen. Het bevat per loonniveau ten opzichte van het gemiddeld inkomen het beschikbaar inkomen van België en zijn buurlanden in 2020. Het valt op - afgezien bij een inkomensniveau van 50 procent van het gemiddeld inkomen - dat Belgische werknemers bij de groep van werknemers behoort die het minste overhouden van hun brutoinkomen. Bij het inkomensniveau van 50% behoorde België tot de top-3, waarna het stelselmatig zakt om uiteindelijk op de laatste plaats te belanden vanaf het gemiddeld inkomen. Opvallend is dat België naarmate het loonniveau stijgt, comparatief voordeel verliest tegenover laaghangende Duitsland en Nederland ondanks dat hun sociale zekerheidsbijdragen voor alle inkomensniveaus hoger waren. Uit de analyse bleek dat de Belgische positie vooral te wijten is aan de inkomstenbelasting, aangezien de bijdrage tot de sociale zekerheid vanaf inkomens gelijk aan 75% ongeveer constant blijft met 13 procent.

Grafiek 2f: Beschikbare inkomen bij 50 tot 200% gemiddeld inkomen in 2020: België en buurlanden (% van brutoinkomen)

Bron: Eigen berekeningen gebaseerd op data van OECD tax-benefit model. Model versie 2.3.0

Tot slot geeft tabel 2 de daling van het beschikbaar inkomen per loonniveau weer. De resultaten van deze berekeningen leggen een aantal bekende zwaktes van het Belgisch belastingsysteem bloot. Ten eerste geeft het de bekende promotieval weer. Wanneer een werknemer die voordien 50% van het gemiddeld inkomen verdiende een inkomensniveau bereikt van 75% daalt het beschikbaar inkomen met een vijfde (19%). In geldtermen van 2020 betekent dit dat wanneer iemand 2.000 EUR verdient en hierna 1.000 EUR opslag krijgt, deze zijn beschikbaar inkomen slechts ziet aangroeien met 300 EUR.¹⁰ Dit fenomeen kan ook teruggevonden worden in Frankrijk (-17%) waar op 75% van het loonniveau de in-work benefits wegvallen. In de andere buurlanden is dit evenwel niet het geval. Bij een verschuiving van inkomensniveau 1 naar 2, daalt het beschikbaar inkomen in Nederland met 10 procent, in Luxemburg met 9 procent, in Duitsland met 5 procent. Ten tweede, de grafiek geeft ook de zeer sterk oplopende progressiviteit weer. Zoals hiervoor vermeld daalt in België het beschikbaar inkomen bij een overgang van een inkomensniveau van 50 naar 75 procent van het gemiddeld inkomen met ongeveer 19 procent. Een overgang van 75 naar 100 procent ken dan wel een significant lagere daling (-6%) net als de overgang naar de overige inkomensniveaus. Evenwel maakt het cumulatief effect van de progressiviteit dat een voltijdse werknemer die een gemiddeld inkomen heeft 25 procent minder beschikbaar inkomen heeft tegenover een werknemer die de helft van het gemiddeld inkomen overhoudt. In Frankrijk gaat het om 20 procent, in Luxemburg 16 procent, in Nederland 15 procent en in Duitsland tenslotte slechts 9 procent. De hogere progressiviteit wordt ook kolomsgewijs weergegeven: per kolom behoort de Belgische daling van het beschikbare inkomen bij een overgang naar een hoger inkomensniveau bij de sterkste dalers. Tot slot bevestigt het rijgemiddelde van deze tabel de voorgaande bevindingen. Het ritme van de progressiviteit in België (-9%) is hoger dan het geval is in de buurlanden (gem. -6%).

Tabel 2: Daling van het beschikbaar inkomen tegenover voorgaande inkomensniveau (% brutoinkomen)

Land	50% (Basis)	75%	100%	125%	200%	Gemiddeld Verschil
BE	86%	-19%	-6%	-4%	-7%	-9%
FR	93%	-17%	-3%	-2%	-2%	-6%
DE	70%	-5%	-4%	-2%	-2%	-3%
LU	87%	-9%	-7%	-4%	-6%	-7%
NL	79%	-10%	-5%	-3%	-7%	-6%

Bron: Eigen berekeningen gebaseerd op data van OECD tax-benefit model. Model versie 2.3.0

¹⁰ Bij een inkomensniveau van 50% van het gemiddeld inkomen blijft 86% van het brutoinkomen over. Dit is een daling met 14 procent. Bij een verschuiving van een inkomensniveau van 50% naar 75% komt daarbovenop dat het beschikbaar inkomen daalt met 19 procent. In totaal daalt het brutoinkomen met 33%, wat ongeveer overeenkomt met een beschikbaar inkomen van 67% (zie grafiek 2b). De gemiddelde inkomstenbelasting stijgt van 280 EUR (=14%*2000) naar 990 EUR (33%*3000) wat neerkomt op een stijging van ongeveer 700 EUR.

Deel 2: Temporele vergelijking

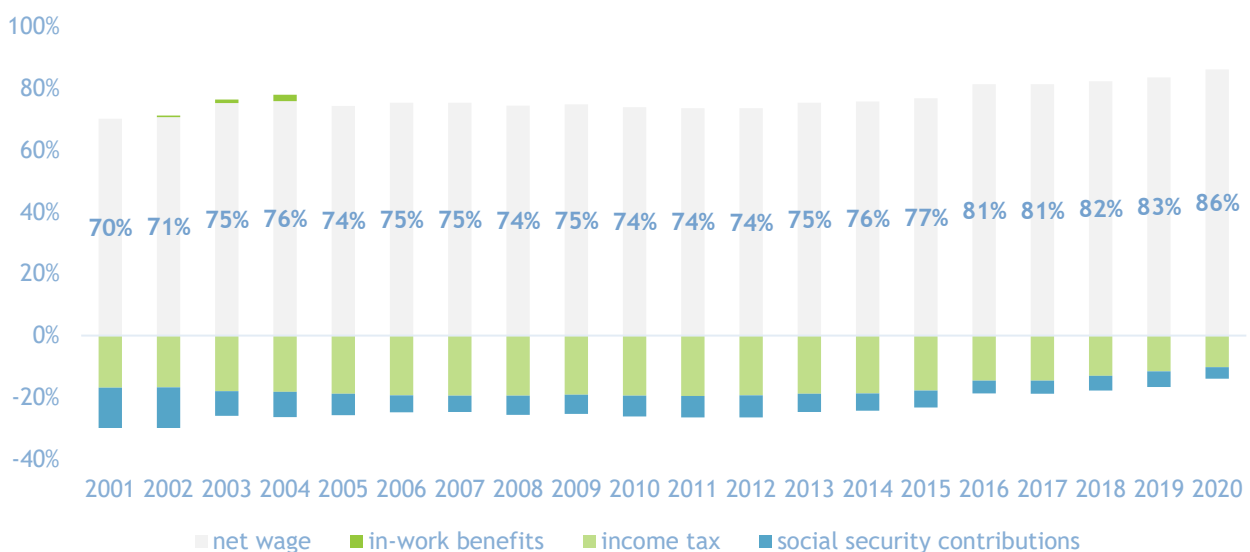
Historisch gezien was er altijd al een verschil in het niveau van het beschikbaar inkomen tussen inkomensklassen in België. In 2001 bedroeg het beschikbaar inkomen ten opzichte van het brutoinkomen voor een voltijdse werknemer met 50 procent van het gemiddeld loon 70 procent, deze met 75 procent van het gemiddeld loon 62 procent (-8%), deze met een gemiddeld inkomen 57 procent (-13%), deze met 125 procent van het gemiddeld inkomen 54 procent (-16%) en tot slot een werknemer met 200 procent van het gemiddeld inkomen hield 51% (-19%) over.

In dit tweede deel wordt de evolutie in tijd van het beschikbaar inkomen bekeken voor de vijf loonniveaus, die ook in het voorgaande gedeelte werden behandeld. Hiervoor wordt de periode 2001 tot 2020 in beschouwing genomen. Hierna, wordt in het tweede gedeelte deze vergelijking overgedaan maar dan voor inkomens gelijk aan 40 tot 300 procent van het gemiddeld inkomen.

1.3 Beschikbaar inkomen per inkomensniveau

Grafiek 3a geeft de evolutie van het beschikbaar inkomen weer voor een loonniveau van 50 procent van het gemiddeld inkomen (2.000 EUR) over de periode 2001-2020. Een eerste bevinding is dat in bijna twee decennia tijd het beschikbaar inkomen steeg met 16 procentpunten. Dit is het resultaat van zowel een daling van de afhouding voor de sociale zekerheid (via de werkbonus) als een daling van de inkomstenbelasting. In 2001 bedroeg de sociale zekerheidsbijdrage ongeveer 13 procent van het brutoloon. Deze daalde vanaf 2003 tot 8 procent om dan geleidelijk te dalen tot 6 procent in 2015. Hierna daalde deze opnieuw in 2016 tot 4%. Met andere woorden, daalde de sociale bijdrage voor werknemers met dit inkomensniveau met ongeveer drie vierde (75%). De inkomensbelasting bleef gedurende lange tijd rond 17 à 18 procent van het brutoinkomen bedragen, maar daalde vanaf 2015 tot 15 procent, om dan stelselmatig te dalen tot 10% van het beschikbaar inkomen in 2020.

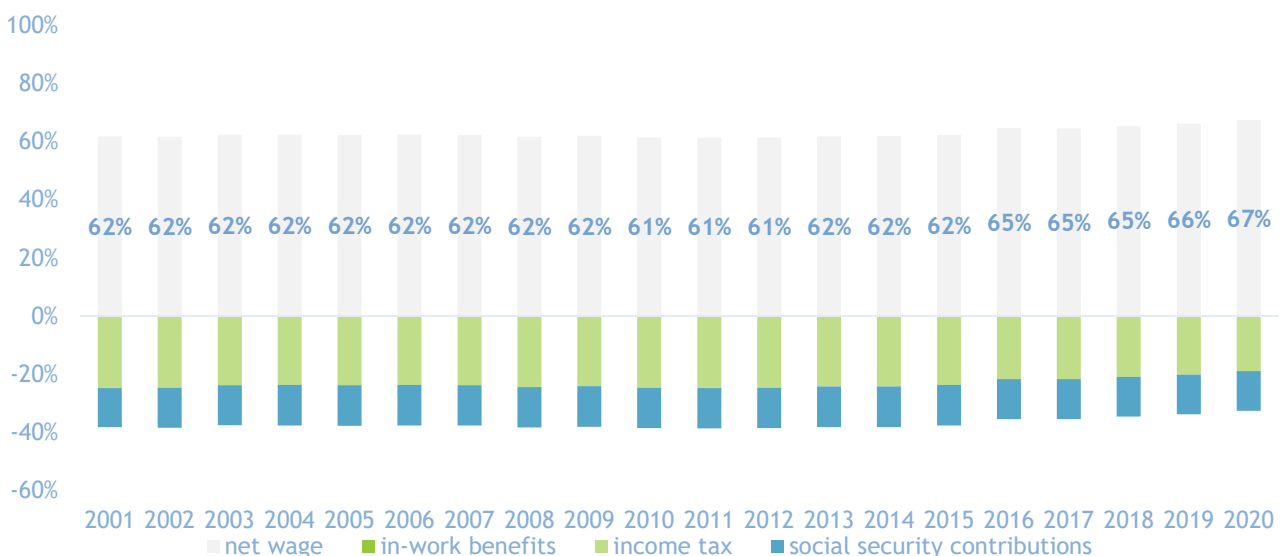
Grafiek 3a: Beschikbare inkomen bij 50% gemiddeld inkomen (2.000 EUR) in 2001-2020 (% van brutoinkomen)

Bron: Eigen berekeningen gebaseerd op data van OECD tax-benefit model. Model versie 2.3.0

Op ongeveer 20 jaar tijd kenden ook de inkomens gelijk aan 75 procent van het gemiddeld inkomen (3.000 EUR) een stijging van het beschikbaar inkomen. Grafiek 3b, die eenzelfde opstelling kent als de voorgaande, toont aan dat het beschikbaar inkomen steeg met 5 procentpunten. In tegenstelling tot voorgaande, is hier de stijging van het beschikbaar inkomen uitsluiten het resultaat van een verlaging van de inkomstenbelasting. Deze bedroeg in 2001 ongeveer 25 procent van het brutoinkomen en daalde vanaf 2015 tot 22 procent om dan op het niveau van 19 procent te komen in 2020. Het verschil in de evolutie met het vorige inkomensniveau bevindt zich in het feit dat ten eerste de daling van de gemiddelde inkomstenbelasting licht hoger was, namelijk -7 procent voor lonen gelijk aan 50 procent van het gemiddeld inkomen tegenover -5 procent in de 75%-inkomensgroep. Ten tweede heeft deze tweede inkomensgroep niet genoten van de verlaging van de bijdragen tot de sociale zekerheid (via de werkbonus). Deze was in het eerste scenario de voornaamste drijver van de verhoging van het beschikbaar inkomen voor voltijdse werknemers die 50 procent van het gemiddeld inkomen verdienen.

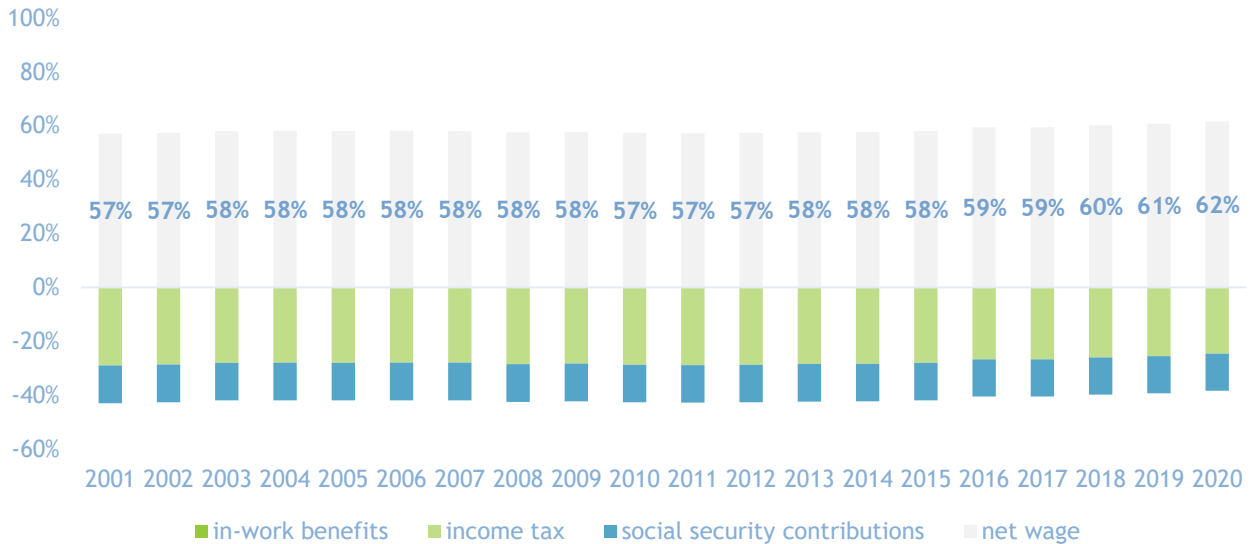
Grafiek 3b: Beschikbare inkomen bij 75% gemiddeld inkomen (3.000 EUR) in 2001-2020 (% van brutoinkomen)

Bron: Eigen berekeningen gebaseerd op data van OECD tax-benefit model. Model versie 2.3.0

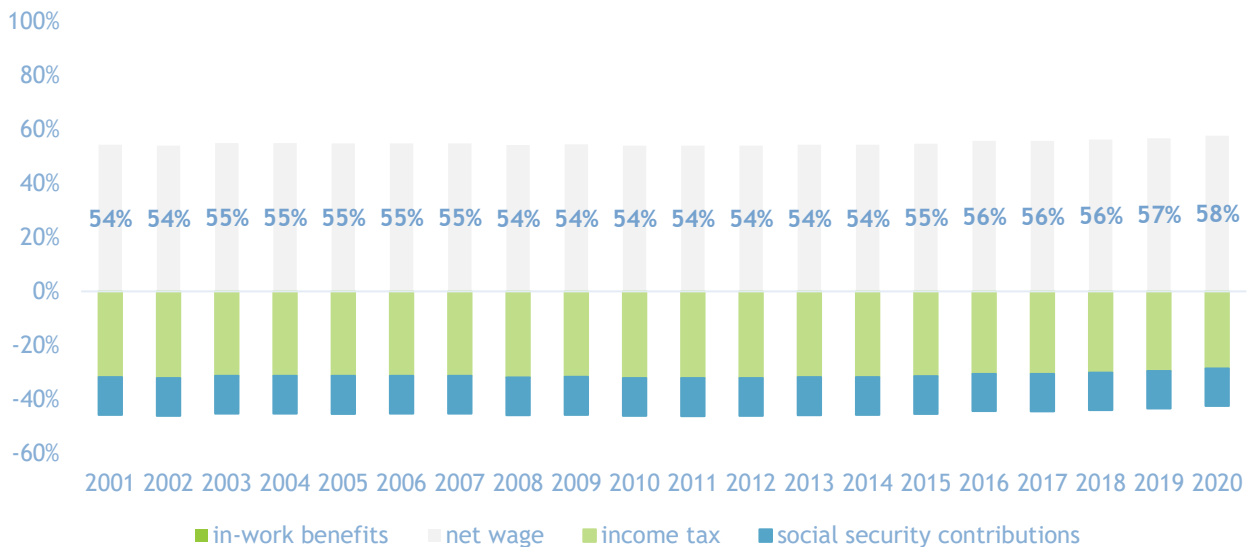
Eenzelfde bevindingen gaan ook op voor de inkomens gelijk aan het gemiddeld inkomen (4.000 EUR) en gelijk aan 125% van het gemiddeld inkomen (5.000 EUR). Deze evoluties worden weergegeven in grafiek 3c en 3d. Beide inkomensniveaus kende een aangroei van het beschikbaar inkomen met ongeveer 4 à 5 procentpunten. Opnieuw is er geen wijziging van het aandeel van de verplichte bijdrage aan de sociale zekerheid. De daling van de druk op arbeid is hier weer het resultaat van een verlaging van de inkomstenbelasting, ook hier in zeer beperkte mate dan het geval is bij de eerste inkomensgroep. Een structurele daling van de inkomstenbelasting lijkt voornamelijk gericht op de laagste inkomens en kennen bijgevolg geen democratische uitwerking die zich zou uiten in een sterkere stijging van de beschikbare inkomens voor zij die meer dan 50 procent van het gemiddeld inkomen verdienen.

Grafiek 3c: Beschikbare inkomen bij 100% gemiddeld inkomen (4.000 EUR) in 2001-2020 (% van brutoinkomen)

Bron: Eigen berekeningen gebaseerd op data van OECD tax-benefit model. Model versie 2.3.0

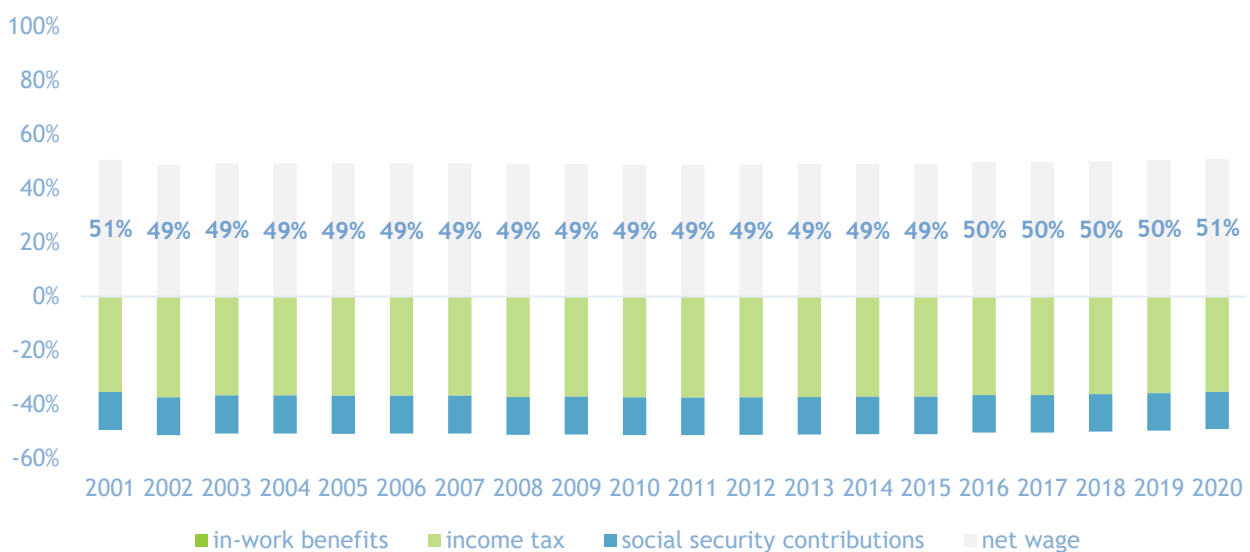
Grafiek 3d: Beschikbare inkomen bij 125% gemiddeld inkomen (5.000 EUR) in 2001-2020 (% van brutoinkomen)

Bron: Eigen berekeningen gebaseerd op data van OECD tax-benefit model. Model versie 2.3.0

Tot slot, wordt in grafiek 3e de evolutie van het beschikbare inkomen van voor brutoinkomens gelijk aan 200 procent van het gemiddelde inkomen (8.000 EUR) weergegeven over de periode 2001-2020. Vaststellingen kunnen hier kort en bondig plaatsvinden: over een periode van twee decennia wijzigde er zo goed als niets aan het beschikbaar inkomen voor werknemers die behoren tot dit inkomensniveau.

Grafiek 3e: Beschikbare inkomen bij 200% gemiddeld inkomen (8.000 EUR) in 2001-2020 (% van brutoinkomen)

Bron: Eigen berekeningen gebaseerd op data van OECD tax-benefit model. Model versie 2.3.0

In dit eerste gedeelte werd de evolutie van het beschikbaar inkomen in België voor de vijf loonniveaus (50, 75, 100, 125 en 200% t.o.v. het gemiddeld inkomen) in beschouwing genomen. In de eerste plaats viel op dat in het eerste scenario, waar een voltijdse werknemer die ongeveer de helft van het gemiddeld inkomen verdiende, het beschikbaar inkomen op twintig jaar tijd significant steeg (16%). Meteen kon ook worden vastgesteld dat deze stijging voornamelijk het gevolg was van de verlaging van de verplichte bijdrage tot de sociale zekerheid dankzij de werkbonus (9%) en bijkomstig door de verlaging van de inkomstenbelasting (7%). In de tweede plaats kon worden vastgesteld dat de aangroei van het beschikbaar inkomen voor de andere loonniveaus in veel mindere mate heeft plaatsgevonden. Hier was de aangroei beperkt tot 4 à 5 procentpunten van het brutoinkomen, hoewel in het laatste scenario er zelfs sprake van een standstill¹¹. Die aangroei was uitsluitend het gevolg van de verlaging van de personenbelasting. Het verschil tussen het laagste loonniveau dat in beschouwing werd genomen en de overige loonniveaus is dus opmerkelijk. Het verschil in evolutie in het beschikbaar inkomen voor de laagste, de midden en de hoogste inkomens wordt in het volgende deel verder uitgediept.

¹¹ Er is zelfs een daling berekend voor de loonniveaus vanaf 220% het gemiddeld inkomen - Zie volgende sectie)

1.4 Beschikbaar inkomen van 40% tot 300% van gemiddeld inkomen

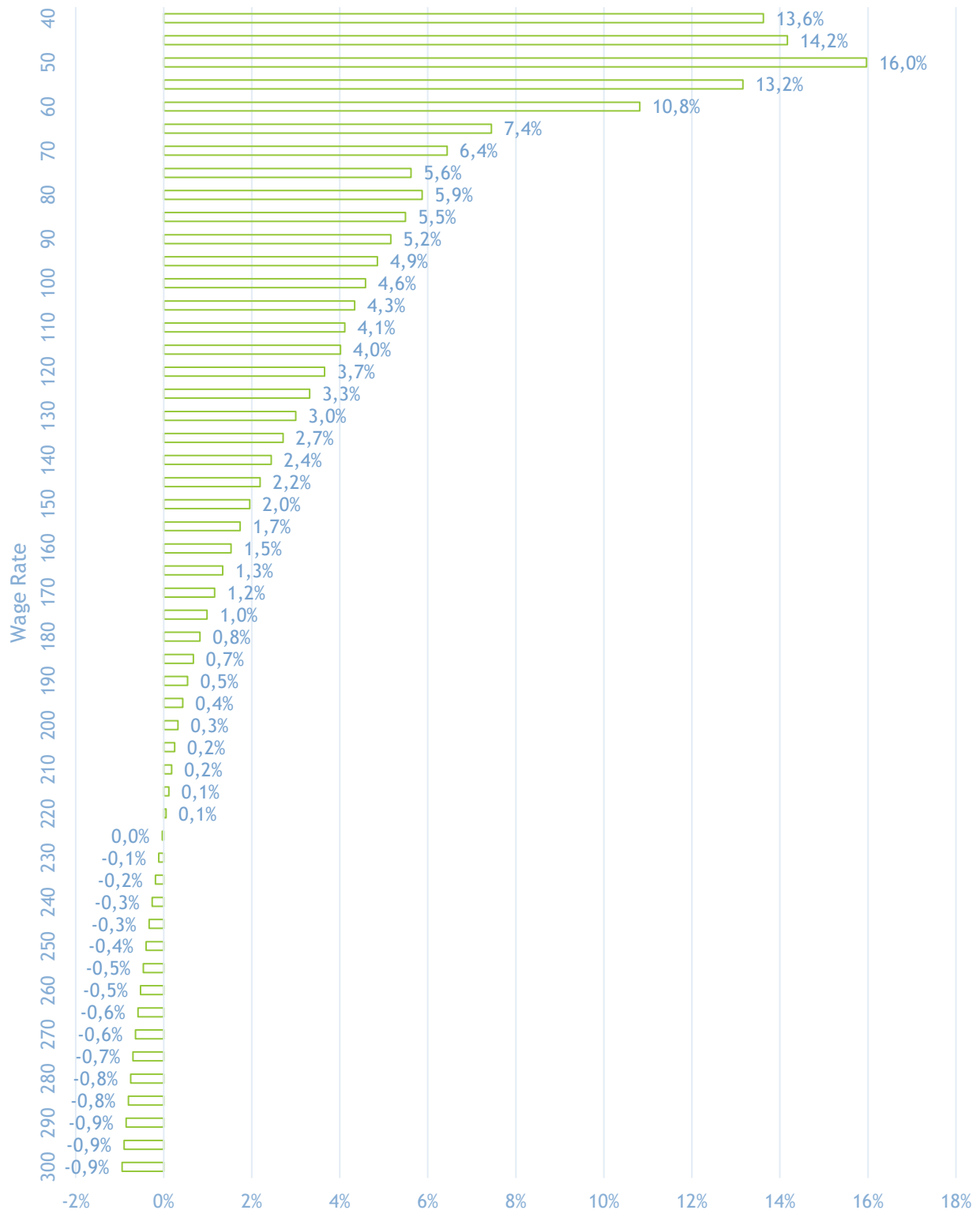
In dit gedeelte wordt het begrip loonniveau uitgebreid tot brutoinkomens gelijk aan 40 tot en met 300 procent van het gemiddeld inkomen. Grafiek 3f geeft de aangroei van het beschikbaar inkomen (in verhouding tot het brutoinkomen) in 2020 tegenover de situatie in 2001. De beschikbare inkomens voor deze inkomensklasse in 2001 en 2020 wordt in bijlage 2 (grafiek B2a en B2b) weergegeven.

Ten eerste, de grafiek toont aan dat hervormingen in de sociale zekerheid (werkbonus) en de personenbelasting in de periode 2001-2020 vooral gericht waren op de laagste inkomensgroepen. Zo kende inkomensniveaus gelijk aan 40 tot 60 procent van het gemiddeld inkomen een aangroei van minstens 10 procent (gem. 14 procent), waarnaast de midden en hogere inkomensniveaus een stijging van het beschikbaar inkomen kenden die lager was dan 6 procent (gem. 2 procent). Inkomensgroepen net boven 60 procent tot het gemiddeld inkomen (61 tot 100%) kende een gemiddelde groei van 6 procent. Voor inkomens hoger dan het gemiddeld inkomen daalt de aangroei van het beschikbaar inkomen stelselmatig van 5 tot -1 procent. De sterke schouders hebben de laatste 20 jaar weinig voordelen gekregen en hebben zelfs al inspanningen geleverd door de - al bijzonder hoge - progressiviteit in België.

Ten tweede, in lijn met voorgaande, is het interessant om de aangroei in beschikbaar inkomen tussen de inkomstengroepen net boven de 60 procent grens te vergelijken. Het beschikbaar inkomen steeg in het geval van inkomens gelijk aan 60 procent van het gemiddeld inkomen (11%) met ongeveer drie vijfde meer dan de inkomensgroepen gelijk aan 65 procent van het gemiddeld loon (7%). Het verschil met een loonniveau van 70 procent loopt zelf op tot meer dan 80 procent meer aangroei.

Tot slot geeft tabel 3 een overzicht van welke inkomensgroepen minstens X% van hun brutoinkomen overhouden in 2001 en 2020. Ter illustratie: in 2001 hielden inkomensgroepen met 40 tot 42 procent van het gemiddeld loon minstens 80 procent van hun brutoinkomen over na aftrek van sociale bijdragen en inkomstenbelasting. In 2020 werd deze groep groter en konden ook inkomens gelijk aan 43 tot en met 56 procent van het gemiddeld loon rekenen op een beschikbaar inkomen van meer dan 80 procent. De voorgaande vaststelling wordt hier opnieuw bevestigd. Het zijn in de eerste plaats de laagste inkomens, zijnde lager dan het gemiddeld inkomen, die hebben genoten van voorgaande hervormingen die het beschikbare inkomen verhoogden. De inkomens die konden rekenen op een beschikbaar inkomen van minstens 80 procent (zie hierboven) steeg met 14 inkomensgroepen, deze die minder dan 80 maar meer dan 70 procent overhielden steeg met 19 inkomensgroepen, deze die minder dan 70 maar meer dan 60 procent van het brutoinkomen overhielden steeg met 30. In deze laatste categorie bevat het gemiddeld inkomen (100%), vergeet evenwel niet dat een voltijdse werknemer hier slechts 62 procent van zijn brutoinkomen wat in de deel 1 bij de vergelijking tussen België en de buurlanden werd aanzien als - op Duitsland na - een van de laagste niveaus van beschikbaar inkomen.

Grafiek 3f: Verschil in beschikbaar inkomen voor inkomens gelijk aan 40 tot 300% gemiddeld inkomen in 2020 tussen 2001 en 2020 (% van brutoinkomen)

Bron: Eigen berekeningen gebaseerd op data van OECD tax-benefit model. Model versie 2.3.0

Tabel 3: Drempelinkomen per categorie van beschikbaar inkomen (% brutoinkomen) in 2001 en 2020

Beschikbaar inkomen	2001	2020	Vershil
Meer dan 80 %	42	56	14
Minstens 70%, minder dan 80%	51	70	19
Minstens 60%, minder dan 70%	83	113	30
Minstens 50%, minder dan 60%	239	232	-7

Bron: Eigen berekeningen gebaseerd op data van OECD tax-benefit model. Model versie 2.3.0

Deel 3: Discussie en besluit

Het doel van deze studie was om op een comparatieve wijze de problematiek rond de hoge fiscale druk op arbeid te objectiveren in de context van de komende bredere belastinghervorming, met in het bijzonder de personenbelasting. Hierbij werden de laagste inkomens met de inkomens in de middenklasse met elkaar vergeleken.

De geografische vergelijking in **deel 1** toont aan dat de Belgische personenbelasting de hoogste marginale tarieven per belastingschijf hanteert in vergelijking met de buurlanden. Maatregelen die ofwel de belastingbasis en/of de hoogste marginale tarieven beïnvloeden veranderen amper iets aan het feit dat voor voltijdse werknemers die inkomens hoger dan de helft van het gemiddeld inkomen verdienen in België veruit het minste overhouden van hun brutoinkomen. Inkomens gelijk aan de helft van het gemiddeld inkomen behoren evenwel wel bij die werknemers die het meeste netto overhouden in vergelijking met de buurlanden.

Dit doet de vraag rijzen waar voorgaande hervormingen in de parafiscale en fiscale druk op arbeidsinkomen vooral op waren gefocust. Dit comparatieve voordeel stemde vooral voort uit de lagere sociale bijdragen (sociaal en fiscaal werkbonus) voor deze groep van werknemers en zorgt grotendeels voor de verklaring van de promotieval in België.

Het besluit is vanzelfsprekend: de belastingschijven moeten verbreed worden en de tarieven (vooral deze van 40%) moeten verminderen ten voordele van de middenlonen, maar zonder de belasting op arbeid voor andere inkomensklassen te verhogen (anders zou de gap ter vergelijking van de buurlanden nog groter worden). Een verhoging van het vrijgestelde minimum inkomen is daarom - mede gezien de budgettaire middelen - geen prioriteit meer.

Een eerste stap in de goede richting zou als volgt gerealiseerd worden:

Grafiek 4: Voorstel (rode stippellijn)) nieuwe hoogste marginale tarieven per inkomensklasse

Bron: eigen berekeningen op basis van OECD tax policy descriptions

Dit zou ons beter aligneren op de (gemiddelde) tarieven in de buurlanden en de druk op de brutolonen in België verminderen. Dit zou ook de promotieval (vooral te wijten aan de werkbonus) verminderen, aangezien hogere inkomensniveaus dan 50 procent van het gemiddeld loon (tot de schijf van het 50%-tarief) minder progressief belast zouden worden. Rekening houdende met de tarieven in de buurlanden, blijft het 50% tarief een absolute maximum.

In een tweede stap zouden de belastingschijven best verder verbreden worden en het 50%-tarief verlaagd.

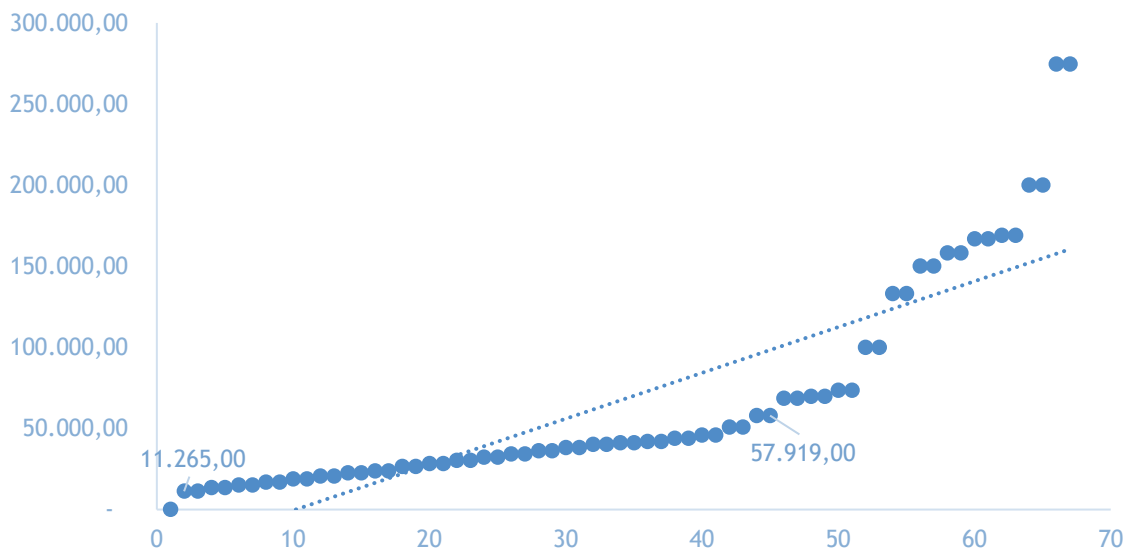
In **deel 2** kwam uit de temporele vergelijking naar voren dat werknemers die ongeveer de helft van het gemiddeld inkomen verdienden er in de afgelopen decennia van dit millennium het meeste erop vooruitgingen in vergelijking met de andere inkomensgroepen. Deze vooruitgang was in de eerste plaats te danken aan de stelselmatige daling van de verplichte bijdrage aan de sociale zekerheid (werkbonus), naast een aanzienlijke verlaging van de personenbelasting voor deze werknemersgroep. Andere inkomensgroepen hebben evenwel niet van een gelijksoortige belastingverlaging kunnen genieten. Werknemers kenden dan wel een verhoging van hun beschikbaar inkomen als gevolg van de verlaging van de personenbelasting, deze verbleekt bij de sterke vooruitgang die de lagere inkomensgroepen mochten genieten. Een uitbreiding van de inkomensniveaus die in beschouwing werden genomen bevestigen nogmaals deze trend. De laagste inkomens (40 tot 60%) zagen in twintig jaar tijd hun beschikbaar inkomen het sterkste stijgen, dit terwijl inkomens rond en boven het gemiddeld inkomen maar een beperkte stijging zagen.

Bijlagen

1.5 Bijlage 1

Onderstaande grafiek geeft de spreiding van de inkomensklassen weer die in grafiek 1 van deel 1 werd gebruikt om de nominale tarieven van België en zijn buurlanden te vergelijken. Op de grafiek is te zien dat van inkomensklasse 2 (11.265 EUR) tot 45 (57.919 EUR) de opeenvolgende inkomensklassen een zo goed als lineair verloop kennen. Dit maakt dat de nominale tarieven die werden weergegeven in grafiek 1 de inkomensbelasting weergeeft voor niveaus van inkomen die geleidelijk aan oploopt voor binnen deze inkomensklassen, wat de vergelijkbaarheid verhoogt.

Grafiek B1: Spreiding inkomensklasse gebruikt in grafiek 1

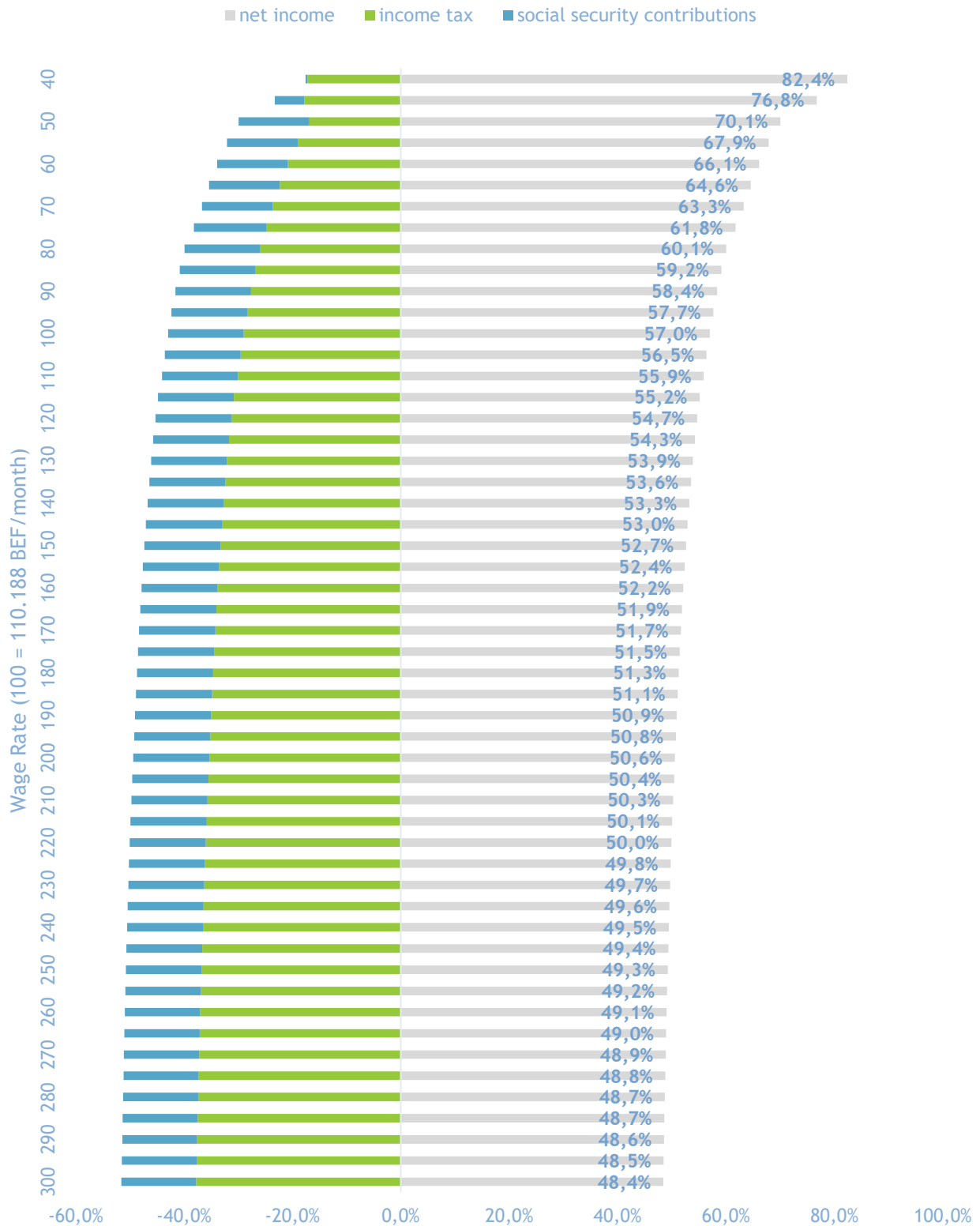

Bron: eigen berekeningen op basis van OECD tax policy descriptions

1.6 Bijlage 2

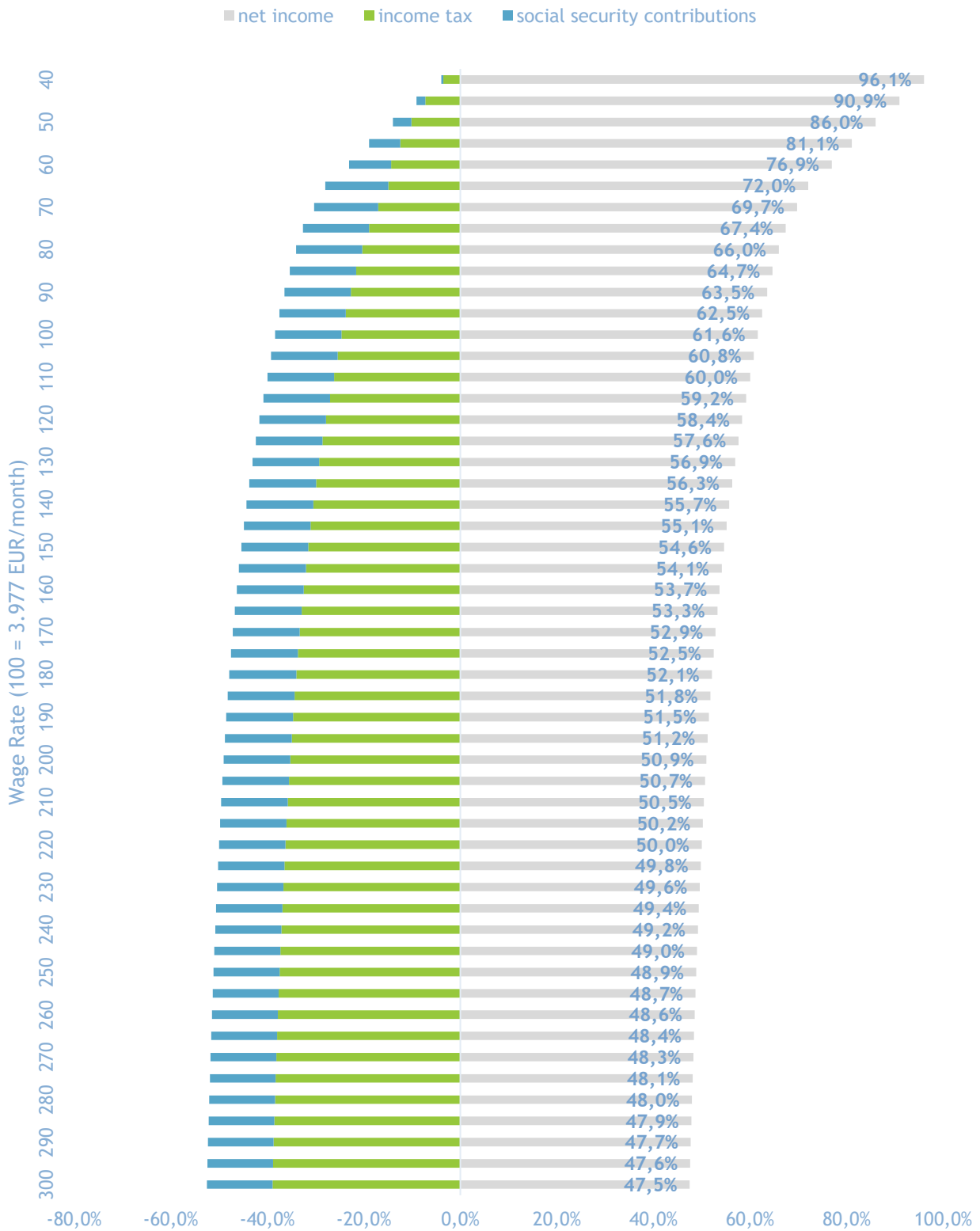
- Grafiek B2a
- Grafiek B2b

Grafiek B2a: Beschikbare inkomen van 40 tot 300% gemiddeld inkomen in 2001 (% van brutoinkomen)

Bron: Eigen berekeningen gebaseerd op data van OECD tax-benefit model. Model versie 2.3.0

Grafiek B2b: Beschikbare inkomen van 40 tot 300% gemiddeld inkomen in 2020 (% van brutoinkomen)

Bron: Eigen berekeningen gebaseerd op data van OECD tax-benefit model. Model versie 2.3.0